

Skolan skall fostra

När den nu gällande läroplanen för grundskolan från 1969 fastställdes, strök man resolut bort allt vad som tidigare hade stått om skolans fostrande uppgift. Det var den logiska slutpunkten för en skolutveckling, som under en följd av år skjutit fostransaspekten i bakgrunden. 1960-talets uppfostringsfilosofi utgick från tanken att ungdomen inte får hindras i sin fria växt av otillbörlig påverkan från en fördomsfull vuxenvärld.

1970-talets skola har i full omfattning fått erfara följderna av denna filosofi. Den yttersta konsekvensen av att skolan inte får fostra (= påverka) har blivit att eleverna överhuvudtaget inte möter den vuxna skolpersonalen som ansvariga pedagoger och ledare, med rättighet och skyldighet att följa eleverna i deras verksamhet, ställa krav, ingripa korrigerande när så erfordras, bry sig om, vara föredömen. Fria-växt-filosofin och avsaknaden av allt stöd uppifrån för en aktivt fostrande lärarroll har på många håll gjort både lärare och annan skolpersonal till en ängslig, passiv personalgrupp, osäker om sina rättigheter och skyldigheter och med ett sviktande självförtroende.

Följderna av 1960-talets skolfilosofi har alltså varit allvarliga. Men genom att dess framväxt sammanfallit med den traditionella kärnfamiljens gradvisa sönderfall, har de negativa verkningarna ytterligare skärpts. Just i det skede, då skolans stöd framförallt hade behövts, har skolan varit som mest passiv och osäker på sin roll.

Det var mot den bakgrunden som trepartiregeringens skolminister, Britt Mogård, för ungefär ett år sedan tillsatte "arbetsgruppen kring normbildning och normöverfö-

ring i skolan", i dagligt tal kallad normgruppen. Gruppen kom att bestå av 15 personer, nästan alla med sin dagliga verksamhet förlagd till skolan. Syftet med normgruppen, som inte har några direktiv i gängse mening, var att undersöka vad som kan göras för att återge skolan dess roll som fostrare av ungdomen – givetvis vid sidan av hemmen, som är och förblir den viktigaste faktorn.

Resultatet av det första skedets arbete föreligger nu i form av en debattskrift med namnet "Skolan skall fostra". Den som hade väntat sig en skrift med enkla och lättbegripliga budskap om hut och hyfsning, ordning och reda i skolarbetet blir sannolikt ganska besviken. Skriften är i långa stycken principiellt och abstrakt hållen och ger ibland snarast intryck av att vara skriven för ett högre sociologiskt seminarium. Detta icke sagt som en elakhet, utan som ett konstaterande. "Skolan skall fostra" är helt enkelt ett avancerat försök att ge en sociologisk förklaring till skolans kris i dag, liksom ett försök att finna praktiska vägar att lösa problemen.

Skriften slår fast ett antal grundläggande sanningar, som måste bilda utgångspunkt för det fortsatta arbetet. Barn och ungdomar kan inte utvecklas i något slags vacuum, de måste få möta krav, förväntningar, omtanke och intresse från omgivningen. Barn och ungdomar måste få utveckla självständighet, ta ansvar och samarbeta, men det fordras att det finns några i förhållande till vilka de kan bli självständiga och ta ansvar. Barn behöver också de vuxna som förebilder, de behöver kunna identifiera sig med vuxna i sin omgivning, ta del av deras kunskaper och erfarenheter för att utvecklas.

Just i detta avseende är det moderna samhället som bristfälligast. Det sektoriserade samhället med arbete för sig, fritid för sig, och de åldersuppdelade boendeformerna bidrar till att beröva barnen det de framför allt behöver för att kunna växa in i vuxensamhället, nämligen vuxenkontakter.

Utifrån dessa konstateranden ställer normgruppen upp ett antal krav på de vuxna i skolan, som syftar till att göra dem till aktiva medagerande i skolans fostran. Det är visserligen nödvändigt att ställa upp regler för samvaron i skolan, men fostran kan aldrig bara bestå i att man lär in ett antal beteenden. Det är i aktivt samspel och i känslagemenskap med vuxna som bryr sig om dem, som barn lär sig och utvecklas. Normgruppen stryker under, att det mot den bakgrunden är meningslöst att framställa fostran och kunskapsinhämtande som om det funnes en motsättning mellan dem. "Att skaffa sig kunskaper är ett hårt arbete som engagerar hela människan", skriver normgruppen.

De flesta sanningar här i världen är redan tidigare upptäckta, och det vore naturligtvis fel att påstå att normgruppen skulle ha kom-

mit med några verkliga nyheter. Men det är inte det intressanta. Vad man har anledning att notera och glädja sig åt är i stället att kloka ståndpunkter åter blivit gångbara, och att tillnyktringen gått så fort att femton personer med vitt skilda politiska, fackliga, religiösa och andra utgångspunkter kan enas om en delvis ny skolpolitisk filosofi på mindre än ett års tid. Med normgruppens skrift börjar vi – efter årtal av splittring, missmod och växande klassrumsanarki – skönja en ny färdriktning för skolpolitiken, som alla berörda grupper tycks sluta upp kring. Förvisso är detta bara själva startpunkten. Först nu kan det viktiga arbetet ute i skolorna börja på allvar. Men det sker nu med aktivt stöd uppifrån.

Vem vågade 1976 förutspå en så snabb klimatförändring på skolpolitikens område som den vi upplevt under de senaste två och ett halvt åren? Vem hade för några år sedan trott på framgång för ett projekt om fostran, normbildning och moral i den svenska skolan? Det var med all säkerhet inte många som då ville eller vågade tro på något sådant. Den moderata skolministern ville emellertid, och vågade.